

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

**«МЕХАНІЗМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ
ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ»**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: студентка 2 курсу
магістерського рівня
Спеціальності: 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Освітньо-професійної програми
«Публічне управління та
адміністрування»

Шевченко Юлія Василівна

Керівник: кандидат наук з державного
управління, доцент
Клюцевський Володимир Іванович

Рецензент: член Національного
агентства кваліфікацій, кандидат наук з
державного управління,
Кучер В'ячеслав Анатолійович

Івано-Франківськ, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування та функціонування податкової політики України	7
1.1 Науково-теоретичні аспекти становлення державної податкової системи України	7
1.2 Нормативно-правове забезпечення функціонування податкової системи України.....	12
1.3 Міжнародний досвід формування та функціонування податкової системи.....	18
РОЗДІЛ 2. Особливості реалізації державної податкової системи в Україні	27
2.1 Основні види податків та зборів у податковій системі України на сучасному етапі	27
2.2 Основні функції та завдання податкових органів в Україні.	30
2.3 Проблеми перебудови податкової політики на сучасному етапі розвитку України	36
РОЗДІЛ 3. Основні напрямки удосконалення податкової політики в Україні	45
3.1 Шляхи удосконалення та реформування державної податкової політики в Україні.....	45
3.2 Податкові зміни та нові орієнтири діяльності державних податкових органів, що необхідні Україні для вступу в ЄС.....	52
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Актуальність теми. Державна податкова політика – є важливою складовою фінансової діяльності країни яка має безпосередній вплив на соціально-економічні процеси, які відбуваються всередині держави, і полягає у формуванні інструментів впливу на економічний розвиток як держави в цілому так і окремих її територій зокрема. Здатність раціонально використовувати накопичені суспільні блага і забезпечувати їх раціональне використання перебуває в основі функціонування податкової системи, як механізму надходження податків до централізованих фондів грошових ресурсів держави і стимулювання її економічного зростання.

Цілеспрямована розбудова української економіки забезпечується через механізми здійснення прогнозованої, обґрунтованої та дієвої податкової політики. У ринкових економіках виважена і збалансована фіскальна політика є одним із ключових факторів зростання виробництва, інвестиційної активності та зайнятості.

Основною метою податкової політики є забезпечення оптимального балансу між фінансовими можливостями держави та обсягом соціально-економічних видатків для забезпечення життєдіяльності усіх галузей господарського комплексу.

Значну увагу процесу формування теоретичних засад розвитку податкової політики та дослідженню проблем у цій сфері приділили багато науковців, (Ю. Бездітко, Д. Веремчук, І. Гербіченко, М. Соловей, О. Фрадинський, В. Столяров, Л. Якимчук, В. Геєць, Ф. Ярошенко, О. Веселовська, О. Данілов, Н. Фліссак, Н. Дорош, В. Завгородний, П. Мельник, К. Бліщук, М. Жулинський, І. Луніна, М. Кучерявенко, Н.

Вахновська, В. Мельник, В. Ревун, Т. Єфименко, О. Музиченко, О. Романенко, В. Федосов, В. Андрущенко, О. Василик, А. Буковецький, К. Віксель, Дж.М. Кейнс, Дж.С. Мілль, П. Мікеладзе, Дж. Меклі, І. Озеров, А. Соколова, М. Фрідман та інші.

Робота підготовлена у рамках теми наукової програми кафедри економіки, менеджменту та адміністрування факультету бізнесу і права Херсонського державного університету «Упровадження сучасних концепцій лідерства у практику управління бізнес-процесами» (0120U101547, керівник – професорка Тюхтенко Н.А.).

Мета роботи – дослідити теоретичні засади становлення та формування податкової політики України та визначити подальші механізми розвитку.

У ході проведених досліджень сформовано наступні завдання:

- розкрити науково-теоретичні аспекти становлення податкової політики України;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення функціонування податкової політики України;
- вивчити міжнародний досвід формування та функціонування податкової політики;
- охарактеризувати основні види податків та зборів, що встановлені в Україні;
- розкрити основні функції та завдання діяльності податкових органів України;
- вивчити основні концептуальні засади реформування державної податкової політики;
- визначити шляхи удосконалення механізмів діяльності державних податкових органів відповідно до європейських стандартів.

Об'єктом дослідження роботи є податкова політика України.

Предмет дослідження – механізми державної податкової політики в системі соціально-економічного розвитку України.

Методи дослідження: історико-правовий для дослідження мети та розвитку податкової політики як механізму активізації в Україні; логіко-семантичний для дослідження сутності організаційно-правового забезпечення державної податкової політики; порівняльний для визначення змісту та меж державної податкової системи як на території України, а також у порівнянні з іншими країнами; логіко-юридичний для визначення правової природи та змісту податкової політики як механізму активізації діяльності в Україні, відповідних правовідносин; статистичний для аналізу стану та динаміки розвитку податкової політики; узагальнення позицій, анкетних матеріалів та матеріалів первинного обліку.

До методологічної бази магістерського дослідження увійшли матеріали місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спеціальна література, законодавчо-нормативні джерела, інформація з джерел Інтернету.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у застосуванні новацій під час пошуку механізмів удосконалення державної податкової політики в Україні з урахуванням досвіду євроінтеграційних процесів та післявоєнної розбудови держави.

Практичне значення одержаних результатів характеризується у можливості їх використання працівниками територіальних підрозділів державних податкових органів як під час планування поточної роботи, так і під час визначення механізмів покращення підходів у формуванні стратегічних цілей реформування податкової системи.

Апробація результатів дослідження. Результати магістерського дослідження висвітлені на Міжнародній науково-практичній конференції «СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ, СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ПРАВА В

УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ», яка пройшла 03-04 листопада 2022 року.

У рамках дослідження здійснена 1 публікація у збірнику тез Міжнародної науково-практичної конференції «СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ, СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ПРАВА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ» (03-04 листопада 2022 року).

Логіка проведеного дослідження зумовила *структуру роботи*: вступ, три основні розділи та висновки. Загальний обсяг роботи складає 69 сторінок. Список використаних джерел містить 76 найменування. У роботі вміщено 2 таблиці.

РОЗДІЛ I. Теоретичні засади формування та функціонування податкової політики України

1.1 Науково-теоретичні аспекти становлення державної податкової системи України

Виникнення та становлення податків і системи оподаткування походить з економічного змісту, функцій, які вони виконують, співвідношення прямих та непрямих податків тощо. Науковці виокремлюють три етапи розвитку податків: перший етап – це стародавній світ і початок середніх віків, другий – XVI – XVIII ст., третій етап – XIX ст. і продовжується по наші часи. Історичні основи виникнення податків було закладено ще у стародавні часи, коли державні утворення перебували в процесі формування.

Слід зазначити, що не буває держав з тотожними податковими системами, оскільки остання відображає специфічні умови соціально-економічного розвитку конкретної країни. Насамперед це стосується як зовнішньої так і внутрішньої політики країни, також її географічного положення та кліматичних умов, а в цілому – економіки.

Історичним етапи становлення та формування податкової системи приділяли значну увагу різні науковці. Еволюційний шлях введення податків до економіки нашої країни характеризується достатньою тривалістю, періодичність якої, враховуючи дослідження В.Л. Павленко, Ф.О. Ярошенка, слід розглядати за наступними етапами:

- «часи Київської Русі, найдавніша система податків (IX – XIII ст.);

- грошова, натуральна данина, панщина та інші податки Литовсько-Польської доби (початок XIV ст.);

- податкова система Козацької держави (1648 – 1654 рр.)

- московсько – російська податкова система (середина XV – поч. XX ст.);

- податкова система за часів радянської влади;

- розвиток державної податкової системи України» [59].

Найпершим податком, що справлявся в Україні за часів Київської Русі вважається «данина», що вносилася продовольством підсобного господарства задля утримання княжого двору.

Однак, саме при зборі данини проявлялися найбільш негативні риси феодално-децентралізованої податкової системи, а саме «неврегульованість розмірів податків, періодичність їх збору, випадковість і свавілля поборів призводило до зловживань особами, що збирали податки і особисто були зацікавлені в максимальному доході, результатом чого після дій князівства були повстання. Давні літописи розповідають про смерть князя Ігоря, якого древляни вбили за вимагання повторної данини. Смерть Ігоря змусила княгиню Ольгу (дружину Ігоря) уважно поставитись до справи оподаткування людності» [62].

Княгиня Ольга протягом запроваджує «погости» – це центральні адміністративні місця для громад де збирали данину. Це була перша реформа податкової системи, завдяки якій вдалося врегулювати надходження данини. Розмір данини не був однаковим для всіх, адже у ті часи також існували податкові пільги, що звільняли від сплати данини для князівських слуг, духовенства [6].

Значну увагу дослідженню періоду (1015-1877 рр). становлення податкової системи України приділив у своїх наукових працях Н. Нечай, «після хрещення Київської Русі князь Володимир Святославович

запроваджує новий податок – церковну «десятину» (загальна сума податку становила десяту частину усіх доходів населення).

За часів Ярослава Мудрого було укладено «Руську правду» – перший збір законів, одна із складових якого містила положення щодо регламентування тогочасної податкової системи (а саме «Поко́н вірний»). Так, основним прямим податком був податок на «дим», що залежав від кількості димарів і печей у дворі. Непрямі податки справлялись у формі торгових, перевізних і судових зборів (мит).

Слід зазначити, що за часів Київської Русі цілісної податкової системи ще не було, а не регламентованість процесу справляння податків збільшувала численні зловживання збирачів податків.

У другій половині XIV ст. більшість українських земель увійшли до складу Великого князівства Литовського. За часів якої зберігалася податкова система Київської Русі, діяли закони «Руської правди» аж до другої половини XVI ст., основну масу населення яких становили вільні землероби, що були основними платниками податків. Всі податки (а саме данина, сребщина, подимщина, стація, воловщина, поголовщина, ординщина, поштучне, посощина, чинш) та натуральні платежі (хміль, дрова тощо), які надходили до казни Литовської держави, спрямовувались на утримання князівського двору, княжої адміністрації, армії, ведення війн.

Після підписання Люблянської унії Литви з Польщею ц 1569 році українських землі, які увійшли до Речі Посполитої було впроваджено польську податкову систему, яка передбачала звільнення від сплати податків шляхти та маєтків католицької церкви, а основний податковий тягар несли селяни. В Речі Посполитій (а отже і в Україні) право на збирання податків можна було надавати в оренду, і така практика уможливила зловживання збирачів податків, адже вони намагались зібрати щось і на власні потреби. В результаті міжнаціональні,

соціально-економічні та політичні стосунки загострилися, що призвело до визвольної війни 1648-1654 рр. під проводом Богдана Хмельницького.

Після приєднання українських земель до Росії основним податком стає «подимне», або подвірний податок, який сплачувався кожним селянським двором. Ним обкладалися однаковою мірою двору, де проживало, наприклад, 20 і більше душ, і двори, що склалися з двох-трьох осіб. Це викликало невдоволення населення і навіть повстання. Тому за правління Петра I в Російській імперії була введена ставка податку в розмірі 70 копійок з людини була незмінною і справлялася впродовж 70 років. В Україні цей податок проіснував до 1887 року» [41, 42,43, 44, 45].

Після 1917 року за думкою В.Л. Павленка «основними податками стають контрибуції на заможні верстви населення на місцевому рівні, надзвичайні податки у вигляді революційного податку (якщо зарплата або пенсія перевищували 1500-3000 рублів) та фіскальна монополія. У період Непу (1921-1924 рр.) податки стають не тільки засобом тиску на заможні верстви суспільства, а й основним джерелом фінансування радянської системи. Замість контрибуцій та надзвичайних податків вводяться: акцизи на вина, сірники, спирт, тютюнові вироби, сіль, цукор, горілчані вироби та інші товари підвищеного попиту; промисловий податок та єдиний сільськогосподарський податок у грошовій формі з селян. Однак централізація коштів і відсутність будь-якої самостійності позбавляли підприємства ініціативи і поступово втягували країну у фінансову кризу. У 1930 році в СРСР було здійснено податкову реформу, котра замінила 86 податкових платежів і зборів двома – податком з обігу й податком з чистого прибутку, стягнення яких здійснював Наркомфін, а місцеві податки – територіальні органи Радянської влади» [59].

Як зазначає дослідник Р. Паславська «у 1930-1932 роках була проведена податкова реформа, і замість 86 податкових платежів було

запроваджено два, а саме податок з обігу і податок з чистого прибутку. Отже, в довоєнний період в Радянському Союзі сформувалась певна податкова система, що існувала протягом тривалого часу.

З початком Другої світової війни (1939-1945рр.) витрати бюджету Радянського Союзу зросли у зв'язку з фінансуванням військових потреб, а тому і зріс податковий тягар – було впроваджено нові податки, наприклад, військовий податок (стягувався до 1946 року), податок на неодружених та незаміжніх і бездітних громадян. Так, в роки війни оподаткування населення значно збільшилось, від чого доходи громадян були переобтяжені платежами на користь держави. За період 1942-1945 рр. розмір надходження до бюджету за рахунок військового податку становив понад 7,2 млрд.крб., що забезпечило фінансування військових видатків.

Особливо важливі заходи щодо зниження податків з населення були проведені після 1953 року. Перш за все це стосувалося реформи сільськогосподарського податку, яка суттєво виправила недоліки в оподаткуванні сільського населення. На основі нового закону був здійснений перехід до оподаткування за твердими ставками кожної сотки з присадибних ділянок.

Окрім обов'язкових платежів державних підприємств і організацій, бюджет СРСР поповнювався за рахунок податків з кооперативно-колгоспних підприємств та організацій, податків з населення, місцевих податків та зборів, неподаткових доходів та коштів, що надходили на основі державного кредиту.

Система оподаткування в Радянському Союзі практично не змінювалася протягом багатьох років, доки країна з такою назвою не припинила своє існування.

З розпадом Радянського Союзу Україна стала на шлях самостійного державного розвитку, взявши курс на побудову ринкової

економіки. Формування податкової системи незалежної України розпочалось у 1990 року і триває досі» [60].

Таким чином, податкова система на території України пройшла витривалий шлях та залежала від рівня розвитку держави.

1.2 Нормативно-правове забезпечення функціонування податкової системи України

Податкова система України – це сукупність податків і зборів, (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави.

Погоджуючись із думкою ряду дослідників зазначаємо, що «із проголошенням незалежності Україна стала на шлях радикальних економічних реформ. Це був період становлення податкової системи, в основу якої було покладено класичну схему оподаткування, характерну для економічно розвинутих країн. Система оподаткування – це продукт діяльності держави, її важливий атрибут. Кожна держава формує свою систему оподаткування з урахуванням досвіду інших країн, стану економіки, розвитку ринкових відносин, необхідності вирішення конкретних економічних і соціальних завдань, власних національних особливостей.

Становлення системи оподаткування в Україні почалося з ухваленням 25 червня 1991 року Закону «Про систему оподаткування». У ньому було визначено принципи побудови і призначення системи оподаткування, дано перелік податків, зборів, названо платників та

об'єкти оподаткування. Таким чином було закладено основи системи оподаткування, створено передумови для її наступного розвитку.

Враховуючи зміни в податковій політиці держави та необхідність подальшого вдосконалення оподаткування, 2 лютого 1994 року було ухвалено другий варіант Закону «Про систему оподаткування». Третій варіант цього закону Верховна Рада України ухвалила 18 лютого 1997 року. В останньому варіанті закону встановлено більш повне і чітке визначення принципів побудови системи оподаткування, а також понять системи оподаткування, платників податків і зборів, об'єкта оподаткування; обов'язків, прав і відповідальності платників податків; видів податків, зборів і порядку їх зарахування до бюджету та державних цільових фондів» [59].

На думку В.М. Феодосова, «започаткування податкової системи України мало базуватися на таких основних принципах, а саме:

- стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності;
- стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції;
- обов'язковість;
- рівнозначність і пропорційність;
- недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, рівність;
- соціальна справедливість;
- стабільність;
- економічна обґрунтованість;
- рівномірність сплати;
- компетентність;
- єдиний підхід;
- доступність» [72].

Протягом наступних 18 років відбувалось подальше реформування системи податків і зборів і станом на кінець 2010 року на території України діяли 25 загальнодержавних податків і зборів (обов'язкові платежі).

На сьогодні основним нормативно-правовим документом, що регулює і забезпечує функціонування податкової системи України являється Податковий Кодекс України (далі – ПКУ).

Говорячи про важливість Податкового Кодексу України варто нагадати про початок історії з його розгляду та прийняття, яка виявилася не дуже простою. Так, постановою Верховної Ради України від 13 липня 2000 року № 1868 проєкт Податкового кодексу з урахуванням цілого ряду застережень був прийнятий Верховною Радою України у першому читанні. Згідно з постановою Верховної Ради України від 29 листопада 2001 року № 2827 цей проєкт було прийнято у другому читанні. Слід зазначити, що дана постанова також передбачала конкретні строки розгляду Верховною Радою України проєкту Податкового кодексу у третьому читанні, а саме 13 грудня 2001 року. Проте, прийняття проєкту Податкового кодексу у третьому читанні не було здійснено у зазначений термін.

Новий проєкт Податкового кодексу було розроблено Кабінетом Міністрів України 17 червня 2010 року та було прийнято за основу Верховною Радою України. Але зазначений законопроект викликав багато зауважень як з боку державних органів України та народних депутатів так і з боку громадськості та підприємницьких кіл. У зв'язку з цим, 8 липня Верховна Рада України ухвалює рішення про всенародне обговорення проєкту Податкового кодексу. Доопрацьований проєкт Податкового кодексу з урахуванням всенародного обговорення було прийнято за основу згідно постанови Верховної Ради України згідно від 7 жовтня 2010 року № 2593-VI. 18 листопада Верховна Рада України приймає Податковий кодекс в цілому та подає на підпис Президентіві

України. Проте після масових акцій протесту підприємців 30 листопада, Президент України повертає його до Верховної Ради зі своїми пропозиціями. 3 грудня Кодекс підписує Глава держави, а вже 4 грудня 2010 року текст Податкового кодексу України офіційно оприлюднюється в газеті «Голос України». Переважна більшість положень Податкового кодексу набрала чинності з 1 січня 2011 року [65].

Податкове законодавство, як ніяке інше, зачіпає матеріальні інтереси усіх людей. Про масштаб зацікавленості до податкового законодавства з боку суспільства, підприємництва, народних депутатів свідчить те, що в процесі громадського обговорення Податкового кодексу було внесено більше 5 тис. поправок. За всю історію роботи Верховної Ради України жоден документ не привертав до себе такої уваги, не викликав такої активності, як Податковий кодекс.

Про необхідність та важливість прийняття Податкового кодексу говорили майже всі фахівці, які мають відношення до податків. Наприклад на думку Т.Н. Корнієнко «Податковий кодекс України передбачає глибоке перетворення багатьох аспектів економічного життя: структури виробництва, галузевої і професійної структури зайнятості, структури доходу з точки зору факторів виробництва, чисельність, віковий склад і територіальний розподіл населення, міждержавні потоки товарів, капіталу, робочої сили та знань, організації промисловості і державного регулювання. Ці зміни є необхідною умовою сукупного зростання, що формують, стримують або підтримують економічний розвиток України» [29, с.148].

О. М. Бандурка вказує на те, що «необхідний правовий акт, який би чітко визначав статус платника податків з певними правами, обов'язками, відповідальністю, права і обов'язки суб'єктів адміністрування податків. Таким правовим актом має бути Податковий кодекс України» [8, с.29].

В своїх наукових працях Ю.М. Воробйов зазначає, що «Податковий кодекс – це комплексний документ, який в цілому характеризує податкову систему країни, а тому його положення не можуть абсолютно задовольняти усіх учасників фінансових відносин в країні. На його думку, прийняття Податкового кодексу слід було розглядати як позитивне явище у фінансовій системі держави. Податковий кодекс дає загальні перспективи до розвитку не лише податкової системи країни, а й всієї фінансової системи, до якої відповідною частиною входить податкова система» [16, с.8].

Головною ціллю прийняття Податкового кодексу була побудова сучасної, справедливої податкової політики, що забезпечила б стабільність оподаткування, рівність усіх платників податків перед законом, досягнення стратегічних цілей сталого розвитку в оновленій системі державного регулювання економіки.

Прийняття Податкового кодексу мало на меті врегулювати відносини оподаткування, визначити принципи побудови податкової системи, перелік податків та зборів, що підлягають сплаті до бюджетів всіх рівнів.

Крім того, ухвалення Податкового кодексу, на думку С.В. Сарана, «мало забезпечити:

- раціональне використання природних ресурсів;
- створення фіскальних умов для легалізації доходів;
- формування відповідального ставлення платників податків до виконання своїх податкових зобов'язань, забезпечення суттєвого зменшення масштабів ухилення від сплати податків;
- демократизація податкової служби, встановлення рівноправних відносин між платниками податків і податковими органами;
- запровадження «податкових канікул» для малого бізнесу;
- підвищення конкурентоспроможності національної економіки;

- створення сприятливих фіскальних умов для залучення прямих іноземних інвестицій, активізації інвестиційно - інноваційної діяльності;
- сталий економічний розвиток, формування людського капіталу на інноваційно-інвестиційній основі за умови збільшення сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів;
- покращення позицій України у глобальному рейтингу «простоти ведення бізнесу» за показником «сплата податків»;
- подальше наближення податкового законодавства України до законодавства країн Європейського союзу з урахуванням перспективи поглиблення економічної інтеграції з Європейським Співтовариством;
- реалізацію збалансованої бюджетної політики на середньо- і довгострокову перспективу» [69].

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що сплачуються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Варто окремо розглянути структуру Податкового кодексу України, який складається із XX розділів, зокрема «Розділ I. Загальні положення;

Розділ II. Адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів);

Розділ III. Податок на прибуток підприємств;

Розділ IV. Податок на доходи фізичних осіб;

Розділ V. Податок на додану вартість;

Розділ VI. Акцизний податок;

Розділ VII. Збір за першу реєстрацію транспортного засобу;

Розділ VIII. Екологічний податок;

Розділ ІХ. Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України;

Розділ Х. Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні;

Розділ ХІ. Плата за користування надрами;

Розділ ХІІ. Місцеві податки і збори;

Розділ ХІІІ. Плата за землю;

Розділ ХІV. Спеціальні податкові режими;

Розділ ХV. Збір за користування радіочастотним ресурсом України;

Розділ ХVІ. Збір за спеціальне використання води;

Розділ ХVІІ. Збір за спеціальне використання лісових ресурсів;

Розділ ХVІІІ. Особливості оподаткування платників податків в умовах дії угоди про розподіл продукції;

Розділ ХVІІІ.1. Посадові особи контролюючих органів та їх правовий і соціальний захист;

Розділ ХVІІІ.2. Податкова міліція;

Розділ ХІХ. Прикінцеві положення;

Розділ ХХ. Перехідні положення» [64].

Комплексність і багатоаспектність Податкового кодексу характеризує податкову політику як продуману систему взаємопов'язаних фінансових механізмів, здатних забезпечувати економічний розвиток держави з урахуванням міжнародного досвіду та позитивних світових практик бюджетування й формування грошових фондів задля вирішення соціально-економічних питань населення.

1.3 Міжнародний досвід формування та функціонування податкової системи

На думку науковця Н.Ю. Литвіцької «останній період новітньої історії ознаменувався безпрецедентними дискусіями та податковими реформами в зарубіжних країнах. Результати цих податкових перетворень ще не повною мірою осмислені науковою громадськістю, платниками податків і податковими адміністраціями. Незважаючи на те, що сталася серйозна уніфікація податкових систем, податкові системи навіть усередині країн Європейського Співтовариства серйозно різняться» [31, с. 15].

Як зазначає В.В. Юрченко, «податкова політика Європейського Союзу може розглядатися як система заходів, які проводяться інститутами та органами ЄС, а також його державами-членами з метою:

- гармонізації податкового законодавства держав – членів ЄС;
- усунення податкових бар'єрів та податкової дискримінації на внутрішньому ринку ЄС;
- забезпечення реалізації основних свобод, передбачених Договором про ЄС (свободи переміщення товарів, осіб, послуг, капіталів);
- неприпустимості недобросовісної податкової конкуренції юрисдикцій держав – членів ЄС;
- розробки нових принципів та механізмів усунення подвійного оподаткування;
- узгоджених дій у боротьбі з податковими правопорушеннями.

Міжнародний досвід пропонує і такий вид збирання податків, який здійснюється за принципом національної належності платника податку.

Розподіл платників податків за цим принципом дає можливість уникнути подвійного оподаткування, але тут стикаються часто

національні інтереси різних країн. Так, держави, у яких підприємства та громадяни отримують більшість прибутків від діяльності за кордоном та від капіталів, які також розташовані за межами держави, зацікавлені у розмежуванні юрисдикцій за критерієм резидентства. Країни, в економіці яких найбільша питома вага належить іноземним капіталам, зацікавлені натомість у критерії юрисдикції на принципах нерезидентства. Сьогодні у деяких державах існують відмінності в правилах визначення резидентства для різних компаній. У більшості з них ці негаразди усуваються за допомогою такого критерію, як визначення місцезнаходження центру фактичного керівництва» [76].

Розглянемо податкову систему країн Європейського союзу на прикладі Німеччина та Франції. В.Г. Баранова у своїх наукових працях зазначає що «за рівнем економічного розвитку та фінансового потенціалу Федеративна Республіка Німеччини (далі – ФРН) є однією із найпотужніших країн Європейського Союзу. Для ФРН властива множинна податкова система, що налічує близько 40 окремих податків. У залежності від закріплення за окремими ланками бюджетної системи податки розділяються на п'ять груп: загальні; федеральні; земельні; общинні; церковні.

Одна з особливостей податкової системи ФРН полягає в тому, що по відношенню до окремих податків законодавча ініціатива по їх запровадженню (як за німецьким, так і міжнародним правом Європейського Союзу), бюджетна приналежність одержуваних доходів, організаційно-адміністративний рівень справляння можуть співпадати повністю, співпадати частково, а в окремих випадках навіть не співпадати зовсім» [9, с. 34].

Як зазначає В. Кісіль «найбільш фіскально важливими податками, що забезпечують 90% податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, належать усього 15 податків.

- загальні податки – прибутковий податок, корпоративний податок, податок на доходи від капіталу, податок на додану вартість, податок з обороту імпорту.

- за бюджетами федерації, земель і общин закріплені власні податки.

- федеральні податки – акцизи на нафтопродукти, тютюнові вироби, спиртогорілчані вироби, страховий податок.

- земельні податки – податок із власників автомобілів, майновий податок, податок із спадщини, акциз на пиво.

- податки общин – промисловий податок, поземельний податок.

Базою прибуткового податку в ФРН є сукупний дохід фізичної особи, з якого виділені сім груп доходів: від сільського і лісного господарства; від промислової діяльності; від індивідуальної трудової діяльності (роботи не за наймом); від найманої праці; від капіталу; від здачі майна в оренду.

Платники прибуткового податку класифікуються за характером і джерелом одержуваного доходу, то в Німеччині, крім виділення семи груп доходів, традиційно прийнята так звана класова система оподаткування, де в основу класифікації платників на шість класів покладений їх соціально-громадянський статус» [25].

За висновками Міністерства фінансів України «серед податків одним із найбільш фіскально вагомим є податок на додану вартість (ПДВ), який за питомою вагою в дохідній частині бюджету (28%) займає друге місце після прибуткового податку. Базова ставка податку на додану вартість становить 15%. Пільгова ставка 7% яка поширюється на продукти харчування (крім спиртних напоїв, послуг кафе і ресторанів), суспільний транспорт, засоби інформації, твори мистецтва

Своєрідним супутником податку на додану вартість є податок з обороту імпорту, збір якого здійснюють митні органи за ставками ПДВ: 15 і 7%. Крім фіскальної функції (близько 5% загальної суми податкових

надходжень), мета даного податку - поставити в однакові конкурентні умови товари, завезені з третіх країн (не членів Європейського Союзу) і звільнені від ПДВ у країнах-експортерах, і аналогічні товари німецького виробництва. База обкладання даним податком – митна вартість імпортованого товару. До податків, у повних сумах закріплених за федеральним бюджетом, належать ряд акцизів» [63].

Аналізуючи дослідження Н.М. Ткаченко бачимо, що «об'єкт акцизу на нафтопродукти - кількість реалізованого бензину, дизельного палива, газу. Акциз (з бензину - 1 марка на 1 л) сплачує виробник нафтопродуктів. Даний акциз має суттєве фіскальне значення (близько 9% загальних податкових надходжень). Акциз на тютюнові вироби (біля 3% податкових надходжень) справляється за комбінованою ставкою, що враховує як кількість, так і вартість реалізованої продукції. Податок сплачує виробник. Акциз на алкогольні напої (0,6% податкових надходжень) має характер фіскальної монополії. Вироблений спирт поступає в розпорядження Федерального монопольного відомства, яке реалізує його фірмам-виробникам горілчаних виробів. Податок сплачує виробник продукції, ставка 2550 марок на гектолітр (100 л). Земельний податок стягується поквартально у формі авансових платежів на рівні надходжень за минулий рік. Оклад податку визначають один раз у три роки, при змінах вартості нерухомого майна здійснюється перерахунок [18. с.38-41].

Податок на власність (майно) у Німеччині має давні традиції, бо був запроваджений ще в 1278 р. Сучасна ставка податку становить 1% від вартості майна фізичних осіб та 0,6% – майна промислових компаній і підприємств. Пільга у вигляді пониженої ставки поширюється на майно в сільському та лісовому господарствах. Не оподатковується майно вартістю до 70 тис. марок. При досягненні власником майна віку 60 років пільга підвищується до 100 тис. марок.

У сільському господарстві ФРН діють такі податкові пільги: спрощене визначення прибутку для дрібних господарств; прискорена амортизація на машини, устаткування, будівлі; інвестиційні пільги; спрощене нарахування податку на додаткову вартість, справляння ПДВ за зниженою ставкою 7%; звільнення окремих сільськогосподарських кооперативів від корпоративного та промислового податків. Крім того, у сільському господарстві діють усі податкові пільги, передбачені для прибуткового оподаткування, та інші пільги, що діють для всієї економіки ФРН. Для цілей оподаткування сільськогосподарські виробники розділені на три групи, для кожної з яких визначений окремий метод підрахунку доходу (прибутку). Митне оподаткування імпорту в ФРН істотно диференційоване по окремих групах товарів. Для сировини і напівфабрикатів, в імпорті яких заінтересована промисловість, мито відсутнє або розмір його незначний. Понижені ставки мита встановлені на ті готові вироби, у виробництві чи комплектуванні яких приймають участь німецькі фірми» [18, с. 93].

Також зазначена дослідниця разом з Н.О. Горовою свідчать, що «сучасна Франція входить до складу «Великої вісімки», належить до групи високорозвинених держав Заходу. На початок ХХІ ст. питома вага податків у ВВП Франції дорівнювала 45,8%, що приблизно на 5 процентних пунктів вище від середньої норми оподаткування у країнах ЄС. Дольова частка окремих податків у ВВП складала: прибутковий податок – 8,1%; податок на прибуток підприємств (компаній, корпорацій) – 2,9%; внески на соціальне страхування – 16,6%; податки на споживання (товари і послуги) – 12,3%; інші податки – 5,9%.

Насьогодні структуру бюджетних доходів від податкових надходжень, обов'язкових платежів і внесків відображають такі дані (у %): прибутковий податок – 12,2; податок на прибуток корпорацій – 5,2; внески у фонди соціального призначення – 43,3; податок на заробітну плату – 1,8; податок на майно – 4,8; податки на товари і послуги – 29,4;

інші податки – 3,3%. Найбільш важлива дохідна стаття державного бюджету Франції вважається податок на додану вартість запроваджений у 1954 р. на операції виробничого та комерційного характеру. Тридцять років тому в одній із перших публікацій в Україні на тему податку на додану вартість (ПДВ) було відзначено, що цей податок – найновіша, найдосконаліша і, можливо, остаточна форма еволюції універсальних акцизів, за якою майбутнє [18, с.364-367].

Як зазначає вказана дослідниця «серед прямих податків у французькій податковій системі домінує прибуткове оподаткування фізичних і юридичних осіб. Прибутковий податок із фізичних осіб забезпечує близько 1/5 доходів державного бюджету. Податок поширюється на сукупність доходів, одержаних фізичною особою протягом року з джерел як у самій Франції, так і за кордоном, а саме: заробітну плату, пенсію, ренту, доходи від усіх видів комерційної й некомерційної діяльності, винагороди. Платником даного податку вважають так звану фіскальну одиницю, якою є сім'я в складі подружжя та осіб, які знаходяться на утриманні. Для самотніх фіскальною одиницею є відповідно сама людина.

Прибутковий податок справляється із осіб, дохід яких перевищує неоподаткований мінімум (25610 франків на рік). Мінімальна ставка – 10,52%, максимальна – 47%. Одна з особливостей французького прибуткового оподаткування полягає в системі, так званих, коефіцієнтів. Самотні платники без дітей мають коефіцієнт 1, подружжя без дітей – 2, подружжя з однією дитиною – 2,5, з двома дітьми – 3 і т.д. Податок розраховується в такому порядку: загальну суму доходу ділять на відповідний коефіцієнт, вираховують податок за ставкою, передбаченою для даної рубрики доходів, а одержану суму множать на той самий коефіцієнт. Наприклад, якщо сім'я має коефіцієнт 3 і дохід 300 тис. франків, то визначають податок на 100 тис., і одержаний оклад податку збільшують у три рази. Для деяких категорій платників передбачені

податкові пільги. Прибуток, одержаний від операцій з іншим рухомим майном, (крім цінних паперів), оподатковується у випадку, коли сума угоди перевищує 20000 франків. Для витворів мистецтва встановлені дві ставки: 4,5% і 7% – для предметів мистецтва, для виробів із дорогоцінних металів – 7,5%. По суті характер прибуткового оподаткування мають фіскальні збори, об'єктом яких служить фонд оплати праці (ФОП). До них відносяться цільові податки соціального характеру: податок на заробітну плату, податок на розвиток професійної освіти, цільовий збір на професійну підготовку, збір на будівництво житла.

Податок на заробітну плату стягується на основі річного ФОП певного працівника в грошовій і натуральній формах. Установлена прогресивна шкала оподаткування: при річному обсязі ФОП до 35,9 тис. франків – 4,5%; від 35901 до 71700 франків – 8,5%; при перевищенні 71,7 тис.франків – 13,5%.

Об'єктом оподаткування збору на будівництво житла є той же річний обсяг ФОП, ставка збору – 0,65% ФОП кожного працюючого. Якщо працівників більше 10, роботодавець зобов'язаний приймати участь у фінансуванні житлового будівництва в формі позик або прямих інвестицій.

Податком на прибуток компаній, що в європейських джерелах може також носити назву податку на корпорації або податку на акціонерні товариства, оподатковуються юридичні особи, «діяльність яких приймає форму експлуатації різного роду ресурсів або має характер операцій, пов'язаних із одержанням прибутку». Оподаткуванню підлягають: нерухоме майно, рухоме майно, права власності. Деякі види майна повністю або частково звільнені від податку. Згідно встановленого обмеження, загальна сума податку на власність і прибуткового податку не повинна перевищувати 85% доходу платника» [18, с.85].

В.Л. Андрущенко дослідив, що «реєстраційні податки і гербові збори збирають при оформленні прав власності в момент переходу власності від одної особи до іншої. Податок справляється при добровільній або по суду продажі, перепродажі, переуступці майна. Ставки диференційовані в залежності від характеру і вартості угоди: при передачі прав власності на майно – від 13,4 до 15,4%; при передачі долі участі – 1-4,8%; при реєстрації створеної компанії – 1%. В деяких випадках реєстраційний податок справляється за фіксованою ставкою в євро [3].

Земельним податком на забудовані ділянки оподатковується 50% кадастрової або орендної вартості нерухомості та земельних ділянок, призначених для промислового і комерційного використання. Земельний податок на незабудовані ділянки справляється на основі 80% кадастрової або орендної вартості ділянки під забудову, а також полів, лісів і боліт, які знаходяться в приватній власності. Податок на житло сплачують власники і/або орендарі житлових приміщень. Малозабезпечені повністю або частково звільняються від даного податку. Ставки земельного податку і податку на житло визначаються кожним органом місцевого самоуправління зокрема, але не можуть перевищувати більше ніж у 2,5 рази середню ставку попереднього року на регіональному або загальнонаціональному рівні [2, с 92-93].

Розглянувши податкову систему європейських країн, їх реформи та принципи, можна зауважити на те, що у системі оподаткування кожної окремої країни є свої особливості, які можна і потрібно враховувати при проведенні реформування податкової системи України. Адже будувати податкову систему самостійно дуже важко тому, доцільно використовувати досвід інших країн; детально розглянути реформи, що були проведені, концепції їх проведення та результати цих реформ. Дослідження еволюції податкової системи повинно використовуватись для створення ефективної системи оподаткування та

для запобігання повторення помилок і прорахунків, які вже не раз негативно впливали на економічний розвиток держав.

РОЗДІЛ 2. Особливості реалізації державної податкової системи в Україні

2.1 Основні види податків та зборів у податковій системі України на сучасному етапі

Податкові надходження – це передбачені податковими законами України загальнодержавні та місцеві податки, збори й інші обов’язкові платежі.

Податки – це обов’язкові платежі фізичних та юридичних осіб до центрального і місцевого бюджетів, здійснювані у порядку і на умовах, що визначаються законодавчими актами тієї чи іншої країни.

Найповніше сутність податків характеризують виконувани ними функції-фіскальна, регулююча та стимулююча. В усіх державах на різних етапах їхнього історичного розвитку податки виконували перед усім фіскальну функцію, тобто забезпечували централізацію певної частини ВВП в державному бюджеті з метою фінансування державних витрат.

Протягом останніх двох десятиліть значного розвитку набула регулююча функція податків. Сутність її полягає у впливі податків на різні аспекти діяльності платників та заснована на тому, що, вилучаючи за допомогою податків певну частку доходів економічних суб'єктів, можна стимулювати або стримувати їх діяльність у відповідних напрямках. Отже, регулювати соціально-економічні процеси в країні використання регулюючої функції податків здійснюється через податкову політику.

Відповідно до положень Податкового кодексу України зазначимо види податків і зборів (обов'язкових платежів), що справляються на території України, поділяються на загальнодержавні та місцеві.

«В Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори. До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені Податковим кодексом України (далі – ПКУ) і є обов'язковими до сплати на усій території України, крім випадків, передбачених ПКУ. До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених ПКУ, рішеннями сільських, селищних, міських рад у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

До загальнодержавних податків належать:

- податок на прибуток підприємств - це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів,

цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій;

- податок на доходи фізичних осіб – що утримується із заробітної плати та виплат, які до неї прирівнюються наприклад лікарняних та становить 18 відсотків;

- податок на додану вартість – це непрямий податок, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент);

- акцизний податок – це непрямий податок на споживання підакцизних товарів (продукції), що включається до ціни таких товарів (продукції);

- екологічний податок – обов’язковий платіж, що сплачується з фактичних обсягів різних викидів, скидів, розміщення відходів у довкіллі;

- рентна плата – податок який сплачується за користування надрами для видобування корисних копалин; за користування надрами в цілях, не пов’язаних з видобуванням корисних копалин; за користування радіочастотним ресурсом України; за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів; за транспортування нафти і нафтопродуктів, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України (14.1.217. ПКУ);

- мито – встановлений ПКУ та Митним Кодексом України, який нараховується та сплачується відповідно до положень Митного кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.

Відносини, пов’язані з установленням та справлянням мита, регулюються митним законодавством, якщо інше не передбачено Кодексом. Зарахування загальнодержавних податків та зборів до

державного і місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України. Установлення загальнодержавних податків та зборів, не передбачених Кодексом, забороняється.

До місцевих податків належать:

- податок на майно;
- єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір.

Місцеві ради обов'язково установлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю, крім земельного податку за лісові землі). Місцеві ради в межах повноважень, визначених ПКУ, вирішують питання відповідно до вимог Кодексу щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору та земельного податку за лісові землі. Забороняється установлення місцевих податків та зборів, не передбачених ПКУ. Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України» [15, 64].

2.2 Основні функції та завдання податкових органів в Україні

Державна податкова служба України – центральний орган виконавчої влади у сфері податків в Україні, що був створений у 2019 році шляхом поділу Державної фіскальної служби [15].

Державна податкова служба України (далі – ДПС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і

координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок) [66].

Державні податкові інспекції є структурними підрозділами територіальних органів ДПС, що реалізують державну податкову політику, та діють на підставі положень про такі територіальні органи, затверджених ДПС, в межах функцій, визначених статтею 19³ Податкового кодексу України.

ДПС у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства [66].

Основні завдання ДПС зазначені у Положенні «реалізація державної податкової політики, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, пального, державної політики з адміністрування єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону;

- здійснює контроль за дотриманням вимог податкового законодавства, законодавства щодо адміністрування єдиного внеску та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС;

- здійснює контроль за правомірністю бюджетного відшкодування податку на додану вартість;

- здійснює реєстрацію та веде облік платників податків, платників єдиного внеску, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводить диференціацію платників податків;

- забезпечує достовірність та повноту ведення обліку платників податків (платників єдиного внеску), об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням;

- забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податків, інших реєстрів, банків і баз даних, ведення яких покладено законодавством на ДПС, а також реєстру страхувальників Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;

- здійснює контроль за дотриманням виконавчими комітетами сільських, селищних рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, порядку прийняття та обліку податків і зборів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування зазначених сум до бюджету;

- забезпечує ведення обліку податків, зборів, платежів;

- здійснює адміністрування податків, зборів, платежів, єдиного внеску, у тому числі проводить відповідно до законодавства перевірки та звірки платників податків (платників єдиного внеску);

- контролює своєчасність подання платниками податків (платниками єдиного внеску) передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів, єдиного внеску;

- застосовує до платників податків (платників єдиного внеску) передбачені законом фінансові (штрафні) санкції (штрафи) за порушення вимог податкового законодавства чи законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на ДПС;

- здійснює погашення податкового боргу, стягнення своєчасно ненарахованих та/або несплачених сум єдиного внеску та інших платежів;

- приймає рішення про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань та/або податкового боргу, а також про перенесення строків сплати розстрочених, відстрочених сум або їх частки, повідомляє Міністерству фінансів України про прийняті рішення та здійснює їх погодження з міністерством у випадках та порядку, визначених законодавством;

- здійснює в межах повноважень, передбачених законом, списання безнадійного податкового боргу та недоїмки із сплати єдиного внеску;

- організовує роботу та здійснює контроль за застосуванням арешту майна платників податків, що мають податковий борг, та/або зупинення видаткових операцій на їх рахунках у банках, фінансових санкцій до платників єдиного внеску;

- організовує роботу з виявлення, обліку, зберігання, оцінки, розпорядження безхазяйним майном, а також іншим майном, що переходить у власність держави, та з обліку, попередньої оцінки, зберігання майна, вилученого та конфіскованого за порушення податкового законодавства;

- забезпечує стягнення сум простроченої заборгованості суб'єктів господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) за кредитами (позиками), залученими державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) або під державні (місцеві) гарантії, а також за

кредитами з бюджету в порядку, визначеному Податковим кодексом України та іншими законами;

- організовує роботу та здійснює контроль за застосуванням до платників податків (платників єдиного внеску) процедур банкрутства відповідно до законодавства з питань банкрутства;

- здійснює ліцензування діяльності суб'єктів господарювання з виробництва спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів і рідин, що використовуються в електронних сигаретах, з оптової торгівлі спиртом, оптової та роздрібною торгівлі алкогольними напоями, тютюновими виробами і рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, та контроль за таким виробництвом; здійснює ліцензування діяльності суб'єктів господарювання з виробництва пального, з оптової, роздрібною торгівлі та зберігання пального і контроль за таким виробництвом;

- організовує роботу, пов'язану із замовленням марок акцизного податку, їх зберіганням, продажем, відбором зразків з метою проведення експертизи щодо їх автентичності та здійсненням контролю за наявністю таких марок на пляшках (упаковках) з алкогольними напоями і пачках (упаковках) тютюнових виробів, ємностях (упаковках) з рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, під час їх транспортування, зберігання і реалізації;

- здійснює контроль за виробництвом, обігом та реалізацією підакцизних товарів, за їх цільовим використанням, забезпечує міжгалузеву координацію у цій сфері;

- здійснює прийняття декларацій про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію), встановлені виробником або імпортером, та узагальнення відомостей, зазначених у таких деклараціях, для організації роботи та контролю за повнотою обчислення і сплати акцизного податку;

- здійснює заходи щодо запобігання та виявлення порушень вимог законодавства у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв,

тютюнових виробів та пального, погоджує норми втрат та виходу спирту, виноматеріалів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах,, порядок їх розроблення і застосування;

- здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання, які провадять роздрібну торгівлю тютюновими виробами, вимог законодавства щодо максимальних роздрібних цін на тютюнові вироби, встановлених виробниками або імпортерами таких виробів;

- здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання, які провадять оптову або роздрібну торгівлю алкогольними напоями, вимог законодавства щодо мінімальних оптово-відпускних або роздрібних цін на такі напої;

- проводить роботу, пов'язану з боротьбою з незаконним виробництвом, переміщенням, обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, пального та інших підакцизних товарів (продукції);

- здійснює контроль за дотриманням встановлених законом строків проведення розрахунків в іноземній валюті, за додержанням порядку приймання готівки для подальшого переказу (крім приймання готівки банками), порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону;

- вживає заходів для виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму у випадках та межах повноважень, передбачених законом;

- організовує взаємодію та обмін інформацією з державними органами інших держав згідно із законодавством, міжнародними договорами України, здійснює міжнародне співробітництво у податковій сфері;

- укладає в установленому порядку міжвідомчі договори з податковими органами іноземних держав, проводить в межах повноважень, передбачених законом, переговори та консультаційну роботу з підготовки міжнародних договорів з питань, що належать до компетенції ДПС, готує пропозиції щодо укладення таких договорів, а також припинення та/або зупинення їх дії;

- здійснює контроль та забезпечує надання допомоги у стягненні податкового боргу в міжнародних правовідносинах за запитами компетентних органів іноземних держав;

- бере участь у проведенні аналізу надходжень податків, зборів, платежів, визначених Податковим кодексом України, Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», вивченні впливу макроекономічних показників і змін законодавства на надходження податків, зборів, платежів, розробленні пропозицій щодо збільшення їх обсягу та зменшення втрат бюджету;

- здійснює моніторинг виконання показників розрахунків з бюджетом та державними цільовими фондами, затверджених фінансовими планами державних підприємств, господарських організацій, у статутному капіталі яких є корпоративні права, що належать державі, їх дочірніми підприємствами;

- подає Міністерству фінансів України пропозиції до Бюджетної декларації та проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік та їх реалізації, а також прогнозних надходжень єдиного внеску;

- складає звітність щодо стану розрахунків платників податків із бюджетом та сплати єдиного внеску, а також інших показників роботи за напрямами діяльності ДПС та інформує органи державної влади про стан розрахунків платників з бюджетами та сплати єдиного внеску» [66].

Основна функція Державної податкової служби – це контроль за правильністю і своєчасністю надходження податкових коштів, боротьба з порушниками податкового законодавства.

Тактику боротьби з порушниками диктує сама природа фіскальних порушень. Це заходи етично-виховного, профілактичного, контрольного і карно-репресивного характеру. Вистежуючи податкових зловмисників, які ухиляються від сплати податків, представники податкової служби змушені реагувати на мотиви їхньої поведінки та зміст їхніх дій. Узагальнюючи дану проблему, необхідно відмітити, що цей аспект включає в себе два основні напрями роботи податкової служби: контрольний та соціально-психологічний.

Тому важливою складовою податкової роботи є організаційний потенціал, компетентність і професіоналізм представників податкових органів.

2.3 Проблеми перебудови податкової політики на сучасному етапі розвитку України

Оптимізація державної податкової політики та підвищення її ефективності за різними напрямами можлива лише за умови вирішення низки структурно-функціональних проблем, характерних як для неї безпосередньо, так і для чинної податкової системи України. Це пов'язано з тим, що податкова система є практичним проявом державної податкової політики, тобто, податкова політика визначає сутність, структуру та роль податкової системи, яка, у свою чергу, є складовою частиною загальної економічної системи держави.

Зазначимо, що на думку Ю.Г. Казюк, «проблеми формування ефективної податкової політики є дуже актуальними для України, оскільки існуюча система, складовими елементами якої є податкове законодавство, сукупність законодавчо встановлених обов'язкових

податків, зборів, платежів, виконавча структура податкової служби, яка забезпечує надходження податкових платежів до бюджету, а також принципи адміністрування податків, в значній мірі характеризується внутрішньою неузгодженістю її складників, нестабільністю, складністю, порушенням принципів соціальної справедливості та рівномірності, негативним впливом на стан національної економіки в цілому» [26, с. 97 – 101].

Радикальні політичні зміни, які відбулися в Україні на початку 2014 року, сформували передумови для початку нового етапу реформ податкової системи. Однак для цього необхідно вирішити низку проблем, які безпосередньо впливають на формування та реалізацію податкової політики, а також функціонування податкової системи. Основними з зазначених проблем, як зазначила М.В. Гридична, є наступні.

1. «Формування прибуткової частини бюджету, на що передусім спрямована податкова політика, безпосередньо залежить від зовнішньоекономічної кон'юнктури на продукцію вітчизняної хімічної, металургійної та нафтохімічної промисловості.

Скорочення обсягу виробництва у відповідних галузях, пов'язане зі світовою фінансово-економічною кризою, автоматично призводить до значних проблем наповнення державного бюджету. У свою чергу внутрішній ринок не є привабливим для компаній, які спеціалізуються на продукції вищезазначених галузей, що в результаті робить вітчизняну податкову політику не прогнозованою та в значній мірі ситуативною» [19, с. 4 – 9].

«Загальна надмірність податкового навантаження, яке існує в країні, а також нерівномірний розподіл податкового тиску. Це заважає різноманітним виробничим структурам не тільки займатися ефективною економічною діяльністю, але й іноді взагалі просто функціонувати

2. Значна кількість податків та бюджетних і позабюджетних

фондів цільового призначення значно ускладнювала сплату податків і зборів, контроль за їх сплатою та форми звітності. Ця система створює значні незручності безпосередньо для платників податків, оскільки постійні зміни та поправки до податкових законів не дають можливості підприємствам впроваджувати у життя стратегічні ініціативи. Наприклад, амортизацію та модернізацію основних засобів виробництва було не вигідно здійснювати, адже законодавчо встановлені норми амортизації були низькі, а враховуючи застосування понижувального коефіцієнта, по суті, унеможлилювали оновлення матеріально-технічної бази виробників. У свою чергу таке поняття як реінвестування взагалі не використовувалося.

Крім того, до негативних явищ, які були викликані надмірним податковим навантаженням, окремо слід віднести стагнацію підприємницької активності, структурну деградацію економіки (зокрема, переорієнтацію з затрато містких галузей на сировинні) тощо.

В результаті це призвело до розвитку тіньової економіки, оскільки, намагаючись вирішити проблему податкового тиску та надмірного адміністративного контролю, господарюючі суб'єкти почали переносити відносини між споживачем та виробником, а також свої доходи у тіньовий сектор економіки (в різні роки його частку вітчизняні експерти та міжнародні спостерігачі оцінювали від 50 % до 65 %)» зазначив в своїх дослідженнях В.П. Завгородний [22, с. 42 – 43].

На думку В.М. Мельника «надто високі видатки бюджету призводять до того, що податкова політика завжди орієнтована на вилучення фінансового ресурсу з корпоративного сектору. Пріоритетність завдань мобілізації необхідної суми коштів об'єктивно призводить до посилення реального рівня податкового навантаження на підприємства. Зниження ставок основних податків, запровадження податкових стимулів та інші заходи щодо полегшення фіскального тягаря нівелюються діями контролюючих органів щодо вилучення

фінансового ресурсу підприємств, зокрема за допомогою затримки відшкодування ПДВ, стягнення авансових податкових платежів, накладання максимальних штрафів за порушення податкового законодавства, блокування законної можливості на податковий кредит з ПДВ, завищення митної вартості імпорту товарів тощо» [38].

Отже, традиційно податки у вітчизняній державно-управлінській практиці розглядаються як джерело наповнення дохідної частини бюджету за допомогою перш за все мобілізаційної та фіскальної функції. У свою чергу перерозподільча та соціальна функція реалізовані недостатньо. Подібне розбалансування податкової ситуації можна тримати під контролем лише у тому випадку, коли економіка країни розвивається, а ВВП – зростає (хоча б повільно, але стабільно). Проте світова фінансово-економічна криза, яка розпочалася у 2008 році, поглибила наявний дисбаланс, що суттєво обмежило можливість держави вчасно реагувати на зміни у фінансовому секторі та змусило діяти органи, які несуть відповідальність за здійснення податкової політики працювати, по суті, в «ручному» режимі, більш характерному для командно-адміністративної, а не ринкової економіки.

Крім того, на думку В.І Довгалюк та Ю.Ю. Ярмоленка «поза увагою органів державної влади, які несуть відповідальність за формування та реалізацію податкової політики, залишається стимулююча роль оподаткування, якій в останні роки приділяється, зокрема, значна увага в країнах ЄС. Зокрема, досвід використання стимулюючого впливу оподаткування провідних країн світу дозволяє зробити висновок, що встановлення співвідношення між прямими і непрямими податками має здійснюватися з урахуванням як історичного минулого, так і стратегічних орієнтирів розвитку в глобальній системі координат» [20].

Як зазначає у своїх дослідженнях В.М. Мельник «різниця між Україною та країнами ЄС полягає в тому, що у вітчизняних реаліях

стимулююча функція існує «сама по собі», незалежно від інших функцій і, відповідно, не приймається до уваги органами державної влади при формуванні політик та програм, пов'язаних з податковою системою. При цьому не слід забувати, що стимулююча роль податкової системи може полягати лише у мінімізації негативного впливу податкової системи на діяльність господарюючих суб'єктів. Мінімізація такого впливу може у певній мірі слугувати стимулом зростання підприємницької активності. Проте такий підхід не варто абсолютизувати. Не потрібно забувати про необхідність наповнення бюджету держави, забезпечення виконання державою її функцій, фінансування соціальних програм тощо» [35].

Нормативно-правовій базі оподаткування України на сучасному етапі розвитку значну увагу в своїх наукових працях приділили Ю.Г. Козак, В.М. Сліп зазначивши, що «до сьогодні відсутні достатні правові гарантії для учасників податкових відносин. До цього слід додати недостатню узгодженість окремих законодавчих норм. Крім того, питання оподаткування в різний час регулювалися не лише законами, а й, наприклад, декретами Кабінету Міністрів України, указами Президента України. Остання тенденція є характерною для країн з перехідною економікою, проте вона існувала в Україні й після офіційного отримання статусу «країни з ринковою економікою». Подібний вплив Кабінету Міністрів України та, особливо, Президента України, робить реалізацію податкової політики вкрай залежною від політичної кон'юнктури та поляризує її вектори за принципом належності або до влади, або опозиції» [26].

«У свою чергу вищезазначена розбалансованість нормативно-правової бази негативно впливає на діяльність міністерств, відомств та служб, які відповідають за формування та реалізацію податкової політики, зокрема в частині регулювання їх взаємовідносин та узгодження повноважень, які часто дублюють один одного» зауважив В.В. Іголкін [23].

Характерною особливістю сучасного етапу реформування вітчизняної системи оподаткування є численні конфлікти і протистояння між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків [67, с. 129].

Розвиток у платників податків податкової свідомості, орієнтованої на добровільне обчислення та сплату податків до бюджетів усіх рівнів, то слід зазначити, що їм, на жаль, не приділяють належної уваги в роботі контролюючих органів у сфері оподаткування.

«У свою чергу низький рівень податкової культури вітчизняних платників податків зумовлений насамперед постійними та численними змінами в податковому законодавстві, з одного боку, і відсутністю завчасної поінформованості платників про очікувані податкові зміни, – з іншого. Статистика розгляду податкових правопорушень свідчить, що багато зареєстрованих правопорушень у сфері оподаткування було вчинено не з корисливих мотивів та з метою ухилення від сплати податків, а через непоінформованість платників податків заздалегідь про майбутні зміни у податковому законодавстві. До інших причин вчинення платниками податків податкових правопорушень належать: відсутність розуміння відповідних положень законодавства, наявність суперечностей між окремими нормами податкових законів тощо» акцентував у своїх дослідженнях Ю.Г. Козак [26, с. 245].

Спрощена система оподаткування після прийняття нового Податкового кодексу в значній мірі не сприяє, а заважає розвитку малого та середнього підприємництва. Зазначимо, що взаємодія великих, середніх та малих підприємств є необхідною умовою функціонування економіки розвинених країн. Україна, орієнтуючись на інтеграцію в ЄС, повинна враховувати особливості регулювання економіки таких країн, де частка малого і середнього бізнесу у ВВП складає до 60 %, у той час коли в Україні – трохи більше 5 %. При цьому в розвинутих країнах малий та середній бізнес є основою

громадянського суспільства, адже складає так званий «середній клас», який виступає рівноправним учасником формування державних політик та програм в рамках реалізації публічної політики та управління (перш за все на місцевому рівні).

О.П. Угровецький дослідив, що «застосування спрощеного режиму оподаткування суб'єктів малого підприємництва (попри беззаперечний позитивний ефект, який полягає у активізації підприємницької діяльності, створенні нових робочих місць, зменшення витрат на адміністрування податків) призвело до низки негативних явищ, зокрема:

- значного викривлення мотивації підприємницької діяльності (мова йде про незацікавленість суб'єктів господарювання в зміні свого статусу як суб'єктів, які мають право використовувати спрощені системи оподаткування, що, у свою чергу, суттєво уповільнює їх розвиток і зростання обсягів діяльності, а також призводить до дроблення деяких середніх підприємств);
- ухиляння від сплати податків внаслідок нечіткого законодавчого регулювання спрощеної системи оподаткування;
- викривлення пропорцій участі платників єдиного податку у формуванні місцевих бюджетів, Пенсійного та соціальних фондів;
- перенесення податкового навантаження на суб'єктів господарювання, які використовують загальну систему оподаткування, та фізичних осіб – споживачів товарів і послуг;
- посилення несправедливості в оподаткуванні, зумовлене тим, що підприємства, які на незначну суму перевищують кваліфікаційний поріг за масштабами діяльності, не мають права застосовувати спрощену систему оподаткування, через що несуть більший податковий тягар» [71, с. 15].

Враховуючи відносно невеликий проміжок часу, який пройшов після прийняття Податкового кодексу досить важко оцінити його вплив на розвиток малого підприємництва.

Недостатньо врегульованим до сьогодні залишається питання оподаткування доходів від інтелектуальної власності та незалежної професійної діяльності, що спричиняє значні втрати надходжень податку з доходів фізичних осіб.

Неефективний механізм розподілу податкових надходжень між центральним і місцевими бюджетами, що суттєво гальмує розвиток економіки в областях.

Нарешті, слід згадати важливу проблему, пов'язану з недостатньою та неефективною взаємодією інститутів громадянського суспільства з органами державної влади у контексті формування та реалізації податкової політики.

Беручи до уваги позицію Європейської бізнес-асоціації «недоліки у податковій системі призводять до проблем, які мають системний характер, основними з яких є:

- податкова заборгованість платників перед бюджетом та державними цільовими фондами;
- бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість;
- ухиляння від оподаткування;
- нерівномірне податкове навантаження, унаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг;
- неефективний громадський контроль над формуванням та реалізацією податкової політики» [51].

РОЗДІЛ 3. Основні напрямки удосконалення податкової політики в Україні

3.1 Шляхи удосконалення та реформування державної податкової політики в Україні

На сучасному етапі наша країна переживає складні часи в економічному, юридичному та соціальному розвитку. При цьому, одним з основних елементів регулювання економіки для держави виступає система оподаткування. Однак, яким буде це регулювання та наскільки ефективним з точки зору впливу податків на вирішення соціально-економічних проблем, не можливо ні зрозуміти, ні визначити без чітко обґрунтованої державної податкової політики, яка є частиною фінансової політики, та в ідеалі повинна відповідати об'єктивним економічним, соціальним, політичним реаліям і бути направленою на виконання бюджетів різних рівнів.

Як зазначає Я.В. Литвиненко «податки є складною й надзвичайно впливовою на всі економічні явища та процеси фінансовою категорією. З одного боку, податки - фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян. З іншого боку, податки — знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп.

Податкова політика і податковий механізм визначають роль податків у суспільстві, що тісно пов'язана з виконанням державою її функцій. Розмежування податкової політики та механізму оподаткування, що реально діє в країні, дає змогу зрозуміти об'єктивність податків та суб'єктивну діяльність держави щодо цього. Слід зазначити, що цільову спрямованість податкового механізму визначає податкова політика держави. Вона має бути сформована таким чином, щоб, з одного боку, забезпечити виконання базової функції податків — фіскальної, а з іншого — сприяти реалізації регулюючої

функції податків з метою посилення впливу податкового механізму на процеси відтворення» [30].

Тому головною метою податкової політики держави є: віднайти баланс співвідношення між можливостями держави з точки зору забезпечення її фінансовими ресурсами через податковий механізм та досягненням пріоритетних соціально-економічних цілей за певних умов розвитку країни.

На думку Ісаншина Г.Ю. «принципи формування податкової політики виступають основними критеріями оцінки якості податкового механізму, при цьому ефективною вважається податкова політика, при якій дотримуються наступні принципи (таблиця 3.1.).

Таблиця 3.1 Основні принципи формування податкової політики

1.Принцип бюджетного забезпечення	
Принцип достатності — обумовлює забезпечення достатніх доходів усіх бюджетів (державного та місцевого) для фінансування їх видатків	
2.Принципи етико-правового спрямування	
Принцип податкоспроможності — означає, що тягар оподаткування має бути поставлений у залежність безпосередньо від конкретного доходу та рівня добробуту	Принцип рівнонапруженості — передбачає, що зобов'язання перед бюджетом щодо сплати податків встановлюється для всіх платників відповідно до їх можливостей і результатів діяльності шляхом єдиних або диференційованих ставок

продовження таблиці 3.1

3.Принципи загальноекономічного спрямування	
Принцип системності та внутрішньої цілісності оподаткування – відображається у взаємопов'язаності,	Принцип стабільності в оподаткуванні означає, що податкова система має

узгодженості змін основних податкових показників при зміні ключових параметрів (ВВП та його структури), спрацьовує на єдність економічного простору країни.	залишатись сталою протягом кількох років, що забезпечить інтереси не тільки платників податків, але й держави; зміна механізму має відбуватись еволюційним шляхом.
Принцип гнучкості (еластичності) оподаткування — означає, що податковий механізм може оперативно змінюватись у бік зменшення або збільшення податкового тягара згідно з об'єктивними потребами і можливостями держави	Принцип ефективності оподаткування — означає наявність інструментів у податковому механізмі, що стимулюють економічне зростання, господарську діяльність суб'єктів підприємницької діяльності» [24].

Як зазначив Литвиненко Я.В. «податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, це сукупність встановлених у країні податків. Її відкритість означає необхідність аналізу, передусім зовнішніх чинників, під впливом яких відбувається її становлення. Вимога системності полягає в тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків. З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулюючої забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства.

Стратегічною метою України є вступ до Європейського Союзу. Для досягнення цієї мети необхідне реформування податкової політики, а саме перетворення її з суто фіскального інструменту на ефективний

засіб соціально-економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інноваційну та інвестиційну діяльність, що потребує зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування [46].

На цей час в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Існуюча система формування державних доходів відображає недосконалість перехідної економіки та має переважно фіскальний характер. Ринкове реформування економіки супроводжувалося неодноразовими спробами удосконалити податкову систему, а саме шляхом прийняття окремих законодавчих актів, що були недостатньо адекватними для сучасного стану економіки, характерними рисами яких є неузгодженість окремих норм, наявність значних обсягів тіньових оборотів» [30].

На думку Хорошилової Н.А. «існуюча податкова система України характеризується наступними негативними рисами:

- податкова система України характеризується передусім фіскальною спрямованістю, що є лейтмотивом більшості змін, які вносяться до податкового законодавства;

- нормативно-правові акти з питань оподаткування є складними та нестабільними, окремі законодавчі норми недостатньо узгоджені, інколи суперечливі. Питання оподаткування і досі регулюються не тільки законами, а і декретами Кабінету Міністрів України, указами Президента України. Через наявність у законодавчих актах норм непрямой дії значна кількість питань у сфері оподаткування регулюється підзаконними актами. У зв'язку з тим, що чимало податкових норм мають неоднозначне тлумачення при їх застосуванні, це негативно

позначається на діяльності суб'єктів господарювання, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів;

- витрати на адміністрування окремих податків є більшими порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння;

- механізм митно-тарифного регулювання не дає можливості оперативно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку та структури економіки в Україні» [74].

Як доповнює Хорошилова Н.А «вищезазначені недоліки призвели до таких проблем системного характеру у податковій системі, як:

- податкова заборгованість платників перед бюджетом та державними цільовими фондами. Ця проблема породжена низкою причин, а саме, відсутністю ефективних механізмів, що забезпечують відповідальність суб'єктів господарювання за виконання своїх фінансових зобов'язань; практикою щодо списання та реструктуризації державою податкової заборгованості підприємств перед бюджетом; проведення масових бюджетних взаємозаліків, які роблять не вигідною своєчасну і в повному обсязі сплату податків, сприяють укоріненню у суспільній свідомості зневажливого ставлення до податкових зобов'язань;

- широкомасштабне ухилення від оподаткування. В Україні на масштаби ухилення від податків впливають не стільки розміри податкових ставок, скільки викривлення умов конкурентної боротьби внаслідок нерівномірного розподілу податкового тягаря; корупція; недосконалість законодавства, що регулює підприємницьку діяльність, у тому числі податкового; загальне недотримання норм законів платниками податків;

- бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість. Основними причинами, що ускладнюють виконання державою зобов'язань перед платниками податку на додану вартість, є недоліки

законодавчих норм, якими регулюється процедура відшкодування та пред'явлення необґрунтованих вимог на відшкодування податку на додану вартість та зниження сум податкових зобов'язань;

- нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг» [74].

Л.П. Максимова зауважила «основою реформування податкової системи України має бути визнання того факту, що в цілому податкова система України вже склалася і не дивлячись всі свої недоліки не повинна розглядатись як така, що має підлягати докорінному реформуванню. Тобто, створення нової законодавчої бази у сфері оподаткування повинно віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем»[33].

Оскільки відповідно до статті 1 Конституції Україна є соціальною правовою Державою, то її податкова система має відповідати вимогам соціальної держави, передусім щодо рівня фінансування суспільних благ. Податкова система, сформована внаслідок податкової реформи, має забезпечувати акумуляцію фінансових ресурсів, достатніх для виконання конституційно закріплених функцій держави.

Дослідники Н.А. Бак та С.І. Юрій вважають, що «результативність податкової реформи залежатиме від вирішення проблеми забезпечення ефективного та цільового використання бюджетних коштів і на цій основі безпосереднього взаємозв'язку між обсягом сплачених податків та обсягом і якістю суспільних благ, отриманих платниками. У зв'язку з чим, податкова реформа має передбачити й удосконалення бюджетної політики держави. Метою реформування податкової системи України має бути створення податкової системи, сприятливої для економічного зростання.

Основними завданнями податкової реформи в Україні мають бути:

- формування нового інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом,

- недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань;

- підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, покращання адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків;

- підвищення регулюючого потенціалу податкової системи на основі запровадження інноваційно-інвестиційних преференцій з податку на прибуток підприємств;

- забезпечення більш рівномірного розподілу податкового тягара між платниками податків;

- демократизація податкової служби України, а саме зміна ідеології» [7].

Як вбачає науковець Ю.А. Хілобок «для реалізації пріоритетів розвитку податкової політики, необхідно здійснювати комплекс стимулюючих заходів, які передбачають: зниження податкового тиску, стимулювання інноваційної діяльності, сприяння розвитку малого підприємництва, підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, поліпшення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, декриміналізація податкового законодавства.

Розв'язання існуючих проблем податкової системи України має відбуватися через послідовну реалізацію стратегічних цілей реформування податкової системи України, а саме:

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу;

- легалізація тіньового сектору; активізація інвестиційних процесів в економіці;

- розробка простих і зрозумілих податкових норм для суб'єктів господарювання;
- скорочення витрат платників на нарахування і сплату податків і держави на їх адміністрування;
- адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС;
- забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків; запровадження інформаційно-аналітичної системи державної податкової служби в національному масштабі;
- автоматизація процесів оподаткування з використанням сучасних технологій» [73].

3.2 Податкові зміни та нові орієнтири діяльності державних податкових органів, що необхідні Україні для вступу в ЄС

Податкова проблема є однією з найскладніших і суперечливих в світі. Світова практика збереження національної економіки свідчить, що податки є основним джерелом надходжень до бюджету і, отже, фінансування соціальних та інших загальнодержавних програм. Питання інтеграції України з Європейським Союзом сьогодні є дуже актуальним та стратегічним, в контексті якого не менш важливим є питання гармонізація податкової політики в Україні відповідно до норм Європейського Союзу.

Вісім років європейських прагнень і боротьби привели Україну до історичної події – отримання статусу кандидата до вступу до Європейського Союзу (далі – ЄС). Однак країна-кандидат, яка претендує на членство в ЄС, повинна зробити ряд так званих євроінтеграційних

кроків, зокрема шляхом внесення необхідних змін до податкового законодавства.

Кожне положення правового акту ЄС повинно бути належним чином імplementоване в національне законодавство кожної країни-члена ЄС, забезпечуючи однакове застосування тих положень оподаткування, які гармонізовані на рівні ЄС.

Податкова політика ЄС складається з двох компонентів: прямого оподаткування, яке залишається виключною відповідальністю держав-членів, і непрямого оподаткування, яке впливає на вільний рух товарів і свободу надання послуг на єдиному ринку. Існують також правила адміністративної співпраці, які забезпечують належне функціонування податкової системи.

Оскільки ЄС має власну економічну зону, більшість директив про непряме оподаткування встановлює рівні умови для компаній з усіх держав-членів, насамперед у частині податку на додану вартість та акцизів.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС містить положення про гармонізацію ПДВ та акцизних тарифів. За сприяння проекту EU4PFM було проведено комплексний аналіз законодавства з ПДВ і виявлено лише незначні його невідповідності Директиві ЄС про ПДВ. Україна також зробила низку кроків до своїх зобов'язань щодо акцизного збору. Хоча офіційні висновки ще очікуються [40].

Проте є ще кілька директив, які виходять за межі Угоди про асоціацію. Вони регулюють, серед іншого, адміністрування акцизних податків. Зокрема, створення мережі акцизних складів, які відповідають юридичним і технічним вимогам ЄС, однак не встановленню ставок податків. Ця вимога принципово важлива для запобігання обігу та виробництва контрафактів і підробок на єдиному ринку.

Основний принцип ЄС передбачає баланс між стандартами оподаткування фізичних осіб та юридичних осіб. Найважливішими є

заходи щодо запобігання ухиленню від сплати податків та подвійного оподаткування. У зв'язку з цим необхідно імплементувати ряд директив ЄС у національне законодавство.

Сумісність устрою ЄС та стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку: Україна вже впровадила в національне законодавство певні глобальні, а отже, і європейські стандарти оподаткування щодо подолання ухилення від сплати податків та уникнення подвійного оподаткування. Слід зазначити, що право ЄС у цій сфері є дещо більш вимогливим і потребує подальшої імплементатії такого законодавства, як, наприклад, Директива про механізми вирішення податкових спорів у Європейському Союзі.

Хоча членство в ЄС не позбавляє країну повної незалежності в прийнятті рішень, воно вимагає певної взаємної інтеграції в обраних сферах. Це безпосередньо стосується податкових органів.

Податкові органи всіх держав-членів співпрацюють для обміну інформацією, проведення спільних заходів контролю та сприяння стягненню податкових боргів. Їхня тісна співпраця має вирішальне значення для виявлення та зменшення податкового шахрайства. На цьому етапі принципове значення має створення правової та адміністративної бази для автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки. EU4PFM підтримує впровадження стандарту автоматичного обміну інформацією як із погляду підготовки законопроектів, так і розробки необхідних ІТ-рішень [12].

Повна імплементатія устрою ЄС щодо адміністративного співробітництва потребуватиме внесення подальших змін до законодавства, включаючи покладення на бізнес певних зобов'язань щодо збору та надання даних для подальшого обміну між компетентними органами держав-членів. Ці дані включають інформацію з державних реєстрів, інформацію про заробітну плату та доходи

резидентів інших держав-членів, дані про операції, які надають платіжні компанії, інформацію з електронних платформ про доходи продавців.

Адаптації податкового законодавства України до законодавства ЄС недостатньо, необхідно розбудувати адміністративний потенціал податкової адміністрації для застосування таких норм. Крім того, мають бути запуснені певні ІТ-рішення. Зокрема, Державна податкова служба України зобов'язана підключитися до:

- Спеціальної захищеної мережі CCN/CSI – спільної ІТ-платформи для здійснення обміну податковою інформацією компетентними органами ЄС;

- ІТ-систем для автоматичного збору та обміну податковою інформацією: даними з державних реєстрів про заробітну плату та доходи резидентів інших країн-членів, дані фінансових установ про рахунки, даними платіжних компаній про операції, інформацією з електронних платформ про доходи продавців тощо;

- VIES (Системи обміну інформацією про ПДВ) для підтвердження ідентифікаційних номерів платників ПДВ економічних операторів, зареєстрованих у ЄС для транскордонних операцій;

- E-commerce та One-Stop Shop (OSS), що спрощує до 95% зобов'язань із ПДВ для транскордонних продавців онлайн, оскільки дозволяє їм реєструватися платником ПДВ в електронній формі в одній державі-члені;

- Відшкодування ПДВ;

- Системи моніторингу за переміщенням акцизних товарів контролю (EMCS) – це система контролю за переміщенням підакцизних товарів (алкоголю, тютюну та енергоносіїв). Понад 100 тис. економічних операторів сьогодні використовують систему, і вона є важливим інструментом для обміну інформацією та співпраці між державами-членами ЄС.

Таблиця 3.2 Основні нормативно-правові акти ЄС у сфері оподаткування, норми яких необхідно перенести в українське законодавство

Непряме оподаткування	Пряме оподаткування	Адміністративна співпраця
<ul style="list-style-type: none"> - директива ЄС з ПДВ; - директиви ЄС щодо звільнення від сплати ПДВ; - директива ЄС щодо відшкодування ПДВ; - директива ЄС з акцизного податку (загальні положення); - директива ЄС щодо фіскального маркування газойлів та керосину; - директиви ЄС щодо оподаткування підакцизних товарів; - директива ЄС щодо стягнення плати з важких вантажних транспортних засобів; - директива ЄС щодо непрямих податків з метою залучення капіталовкладень. 	<ul style="list-style-type: none"> - конвенція про уникнення подвійного оподаткування та Кодекс поведінки; - директива ЄС щодо виплат відсотків та роялті; - директива ЄС про материнські та дочірні компанії; - директива ЄС щодо механізмів вирішення податкових спорів; - директива ЄС щодо гібридних невідповідностей. 	<ul style="list-style-type: none"> - регламент ЄС про адміністративну співпрацю з питань ПДВ; - регламент ЄС про адміністративну співпрацю з питань акцизних зборів; - директива ЄС про збір податків; - директива ЄС про адміністративну співпрацю.

Обрання Україною євроінтеграційного шляху розвитку актуалізує питання гармонізації податкової політики України з податковою політикою країн-членів ЄС. Інтегроване включення у процес

європейського розвитку в умовах нового витку глобалізації та змін в галузі міжнародного оподаткування ведуть до необхідності забезпечення ефективних систем оподаткування, як в країнах ЄС, так і в Україні. Необхідність подолати податкові зловживання та забезпечити рівні умови діяльності в міжнародному просторі викликають нові трансформаційні тенденції. Підвищення ефективності податкових систем в ЄС та в Україні сьогодні залежить від низки новітніх тенденцій в глобалізованому світі, які несуть наслідки для оподаткування: таких, як цифровізація економіки та технологічний прорив, зміни характеру глобалізації, загострення демографічних та екологічних проблем.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі досліджено актуальну проблему сьогодення – механізми вдосконалення державної податкової політики в Україні, яка має на меті знайти нові напрямки адаптації європейських стандартів у фінансовій сфері життєдіяльності до національних особливостей нашої країни, особливо на етапі її післявоєнної розбудови й створення належних умов для розвитку підприємництва, як пріоритетної цілі сучасного економічного розвитку.

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки і внести пропозиції, що мають практичне і теоретичне значення:

1. Досліджено процес становлення податкової системи в Україні, починаючи з перших фінансово економічних заходів нової самостійної держави до реалізації податкової політики в умовах дії Податкового кодексу України.

Проаналізувавши законодавчі та нормативні акти, які визначали механізми справляння податків і зборів на кожному з етапів формування податкової політики, встановлено слабкі сторони, що негативно впливали на податкову систему нашої держави. Це, зокрема, суперечності та розбіжності між нормами діючого законодавства на той час та значна кількість нормативно-правових актів, значний обсяг пільг.

2. Визначено різновиди, роль та значення податків і зборів в податковій системі. Так як податки і збори є складовою доходів бюджету країни, найповніше сутність податків характеризують виконувані ними функції – фіскальна, регулююча та стимулююча. Визначено низку позитивних зрушень в реалізації податкової політики щодо оподаткування податків і зборів в умовах дії Податкового кодексу України. Зокрема, з прийняттям Податкового кодексу України реформування в механізмах справляння податків і зборів відбулось по всім напрямках: скорочено перелік загальнодержавних та місцевих податків і зборів; вдосконалено елементи оподаткування по податках і зборах; покращено систему адміністрування податків; визначено статус

податкового агента та його відповідальність за стягнення податків і зборів.

Проте, на сьогодні є підстави стверджувати, що податкова система виявилася не зовсім адекватною до умов нинішнього стану економіки, створила значні податкові навантаження на суб'єктів господарювання, призвела до невиправданого вилучення обігових коштів підприємств, виникнення додаткової потреби у кредитних ресурсах.

4. Удосконалення державної податкової політики та підвищення її ефективності за різними напрямками можлива лише за умови вирішення низки структурно-функціональних проблем, основними серед яких є: залежність прибуткової частини бюджету від зовнішньоекономічної кон'юнктури на продукцію вітчизняної промисловості; загальна надмірність податкового навантаження, яке існує в країні; фіскальна спрямованість податкової системи; недосконала нормативно-правова база оподаткування.

Вирішення вищезазначених структурно-функціональних проблем можливе за умови цілеспрямованої державної політики з використання методів податкових заохочень, стимулювання розвитку підприємництва та впровадження сучасних практик країн Європейського Союзу у фіскальній політиці, яка передбачає результативний контроль за податковими діями й мінімізацію необґрунтованих втручань податкових органів у діяльність суб'єктів підприємницької діяльності.

5. Подальший процес реформування податкової системи повинен враховувати принципові зміни в житті країни, особливо у післявоєнний період, пов'язаний з російською агресією, оскільки держава за рахунок налагодженої податкової політики здатна вирішуватися комплекс завдань щодо стабілізації та розвитку економіки країни, забезпечення додаткової зайнятості населення, створення сприятливого бізнес-клімату для залучення різного роду інвестицій, розвитку соціально-економічної інфраструктури територіальних громад, областей і держави в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністрування податків і платежів: предмет і метод дослідження: зб. наук, праць АДПСУ, 2002. 458 с.
2. Андрущенко В.Л., Данілов К. Податкові системи зарубіжних країн. К.: Комп'ютер прес., 2014. 126 с.
3. Асоціація платників податків України та країн ЄС. URL: http://www.appu.org.ua/main2/shkola_platnyka_podatkiv/vse_pro_podatki/za_rybizhnuu_dosvid/Italy.html.
4. Атаманчук О. В. Регулююча функція податків та регуляторний потенціал податкової системи, 2008. 26-29 с.
5. Бабійчук А. Б. Напрямки вдосконалення системи оподаткування в Україні. Фінанси України, 2006.12 с.
6. Бадима М. Із історії системи оподаткування на землях України до 1991 р.: Науковий вісник Академії Державної податкової служби України, 2000.
7. Бак Н.А., Юрій С.І.: Актуальні проблеми податкової політики: інфраструктура податку з доходів фізичних осіб в Україні: Журнал Європейської економіки/ Науковий журнал Тернопільської академії народного господарства, 2004.16-34 с.
8. Бандурка О. М. Реформування податкової служби – справа невідкладна: Форум права, 2009. 25-29 с. URL: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09bomssn.pdf>.
9. Баранова В. Г. Податкова система. Одеса: ОНЕУ, 2014. 34 с.
10. Будук А. В. Посилення органів ДСП в удосконаленні податкової політики: Фінанси України, 2005. 70-74 с.
11. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page48?nreg=2755>.
12. Василичев Д.В. Розбудова податкової системи України: Економічний простір. - №20/2. -2008. 137-143 с.
13. Веремчук Д.В. Сутність податкової політики та її роль у державному регулюванні економіки. URL: <http://www.dspace.uabs.edu.ua>.

14. Веселовська О. Є. Ефективне адміністрування податків як умова підтримки належної фінансової безпеки держави. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну, 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vknutd_2013_4_32.pdf.

15. Вікіпедія. URL:<https://uk.wikipedia.org/>.

16. Воробйов Ю.М. Податкова система України: історія становлення та перспективи розвитку. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції, 2010. 6-10 с.

17. Гербіченко І.А. Критерії формування податного механізму ринкового типу: Науковий вісник НЛТУ України, 2010. 236-240 с.

18. Горова Н.О., Ткаченко Н.М. Податкові системи країн світу та України. Облік та звітність: навчально-методичний посібник, 2004. 534 с.

19. Гридична М. В. Податкова система України: навч. посіб. К.: МАУП, 2005. 144 с.

20. Довгалюк В. І. Податкова система: навч. посіб. К: Центр учбової літератури, 2007. 360 с.

21. Єфименко Т.І., Соколовська А.М. Нові підходи до адміністрування податків: Фінанси України, 2004. 3 с.

22. Завгородний В. П. Податки і податковий контроль в Україні. К. : А.С.К., 2001. 640 с.

23. Іголкін В. В. Податкова реформа як об'єктивна необхідність зміцнення дохідної частини державного бюджету: Фінанси України, 2005. 19-25 с.

24. Ісаншина Г.Ю. Податковий менеджмент: навч. Посібник: Київ ЦУЛ, 2003. 260 с.

25. Кісіль В. Податкові аспекти ведення бізнесу в Європейському Союзі. URL:http://cci.dp.ua/tl_files/data/study/FER%28pdf%29/Podatkovi%20aspekti%20vedennja%20biznesu%20v%20Jevropejskomu%20Sojuzi.pdf.

26. Козак Ю. Г. Міжнародне оподаткування: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 550 с.
27. Коломієць Н.О. Проблеми та необхідність реформування податкової системи. Вісник Черкаського національного університету ім. Б.Хмельницького, 2009. 83-87 с.
28. Конституція України: офіц. Текст. К.: КМ, 2013. 96 с.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>;
29. Корнієнко Т.Н., Корнієнко С.А. Податковий кодекс і стратегія розвитку економіки України. Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки, 2010. 145-149 с.
30. Литвиненко Я.В. Податкова політика: навч. посібник. – К.: МАУП, 2003. 224 с.
31. Литвіцька Н. Ю. Історія виникнення податків. Державне регулювання економікою, 2010. URL: <http://www.rusnauka.com>;
32. Лучковська С. І. Фінансове право. К.: КНТ, 2010. 125 с.
33. Максимова Л.П. Вплив системи податкового регулювання на конкурентоспроможність вітчизняної економіки. Фінанси України, 2007. 56-63 с.
34. Манжула А. Етапи розвитку системи державної податкової служби країн. Підприємництво, господарство і право, 2016. 85-88 с.
35. Мельник В. М. Досвід адміністрування податків у зарубіжних країнах. Вісник податкової служби України, 2004. 124-128 с.
36. Мельник В.М. Проблеми теорії та практики адміністрування податків в Україні. Актуальні проблеми економіки, 2003. 40-44 с.
37. Мельник П.В., Тарангул Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: Монографія; К.: Знання України, 2008. – 675 с.

38. Мельник В. М. Удосконалення системи адміністрування податків в Україні. Вісник соціально-економічних досліджень, 2005. 176-181 с.
39. Миронова О.А. Податкове адміністрування: навчальний посібник. М.: «Омега Л», 2007. 288 с.
40. Міжнародний досвід: адміністрування податків в Європі та в Україні. URL: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id.
41. Нечай Н. Від «десятини» князя Володимира до «вихода» Батия. Вісник податкової служби України, 2011. 20-21 с.
42. Нечай Н. Нариси з історії оподаткування. К.: Вісник податкової служби України, 2002. 144 с.
43. Нечай Н. Податки за часів Великого князівства Литовського (XIV- XV ст.). Вісник податкової служби України, 2011. 22 с.
44. Нечай Н. «Руська правда» - податковий кодекс Київської Русі. Вісник податкової служби України, 2011. 22-23 с.
45. Нечай Н. Фінансова політика Петра І. Вісник податкової служби України, 2011. 22-23 с.
46. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування. Науковий вісник, 2008. 228-238 с.
47. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <http://sfs.gov.ua>.
48. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua.
49. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
50. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: www.sta.gov.ua.
51. Офіційний сайт Європейської бізнес-асоціації. URL: www.eba.com.ua/uk.

52. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.
53. Офіційний сайт Міжнародного центру перспективних досліджень. URL: [www.icps.com.ua/doc/POR A_sme_presentation.ppt](http://www.icps.com.ua/doc/POR_A_sme_presentation.ppt).
54. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: www.me.gov.ua.
55. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.
56. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: www.as-rada.gov.ua.
57. Офіційний сайт Центру соціально – економічних досліджень. URL: <http://www.case-ukraine.kiev.ua>.
58. Офіційний сайт Української електронної бібліотеки. URL: <http://libr.org.ua/book/97/2777.html>.
59. Павленко В.Л, Ярошенко Ф.О. Історія податків та оподаткування в Україні: навчальний посібник. Ірпінь: Академія ДПС України, 2002.
60. Паславська Р. Справляння податків на території України: історична ретроспектива. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Чернівці-Луцьк: ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. 297 – 304 с.
61. Петрович Й. Проблеми розвитку та шляхи вдосконалення податкової політики України. Банківська справа, 2008р. 43-49 с.
62. Повість минулих літ. URL: <http://litopys.org.ua/>.
63. Податкова реформа: факти і цифри. - Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/567055254c68e.pdf>.
64. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
65. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. Офіційний вісник України, 2010. Ст. 3248.

66. Положення про Державну податкову службу України.
URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/pologennya/>.

67. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні. Закон України від 27.03.2014 р. № 1166-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1166-18>.

68. Регламент адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів) (додаток до наказу ДПА України від 09.02.2006 р. № 62 «Про затвердження регламенту адміністрування податків, зборів, обов'язкових платежів»). URL: <http://www.sta.gov.ua>.

69. Сарана С. В. Систематизація як форма удосконалення податкового законодавства України. Форум права, 2009. 379-383 с.
URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09ccvpzu.pdf>.

70. Томчинська М. Оцінка податкової політики в Україні та її майбутні перспективи, 2009. 46-54 с.

71. Угровецький О. П. Концептуальні засади реформування ДПС України. Наше право, 2007. 24,80 с.

72. Федосова В.М. Податкова система України. К.: Либідь, 1994.

73. Хілобок Ю. А. Основні напрямки реформування сучасної податкової політики України. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу, 2009. 114-118 с.

74. Хорошилова Н.А. Податкова політика як фактор виходу з економічної кризи. Фінанси України, 2001. 17 с.

75. Цап І. Проблеми та перспективи фіскальної політики в Україні.
URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exeN.

76. Юрченко В.В. Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн Європейського Союзу. Вектори для України. Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання, 2013. 87-98 с.